

Νόμος 2015/1992 (ΦΕΚ Α' 30)

Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς ή άλλους επιστημονικούς σκοπούς

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που προβλέπει το άρθρο 28 παρ. Ι του Συντάγματος η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς ή άλλους επιστημονικούς σκοπούς, η οποία καταρτίστηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης και υπογράφηκε από την Ελλάδα την 18^η Μαρτίου 1986, της οποίας το κείμενο, σε πρωτότυπο στη γαλλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής:

.....
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΠΟΝΔΥΛΩΤΩΝ ΖΩΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥΣ Ή ΑΛΛΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

Τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, που έχουν υπογράψει την παρούσα Σύμβαση, Υπενθυμίζοντας ότι ο στόχος του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η πραγματοποίηση μιας ευρύτερης ένωσης ανάμεσα στα μέλη του και η προσπάθεια συνεργασίας με άλλα Κράτη, όσον αφορά την προστασία των ζώων ζώων, που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και για άλλους επιστημονικούς σκοπούς,

Αναγνωρίζοντας ότι ο άνθρωπος έχει την ηθική υποχρέωση να σέβεται όλα τα ζώα και να λαμβάνει σοβαρά υπόψη το ότι υποφέρουν και θυμούνται,

Αναγνωρίζοντας επίσης ότι ο άνθρωπος, στην προσπάθειά του για γνώση, υγεία και ασφάλεια, έχει ανάγκη να χρησιμοποιεί ζώα, όπως ακριβώς τα χρησιμοποιεί για τροφή, ντύσιμο και μεταφορές, εφόσον αναμένεται ότι αυτό θα συμβάλλει θετικά στην πρόοδο της γνώσης ή θα επιφέρει αποτελέσματα τα οποία σε γενικές γραμμές θα είναι χρήσιμα τόσο για τον άνθρωπο όσο και για τα ζώα,

Έχοντας αποφασίσει να περιοριστεί η χρησιμοποίηση των ζώων για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς, έχοντας σαν στόχο την αντικατάσταση αυτής της χρησιμοποίησης, εκεί όπου αυτό είναι δυνατό, κυρίως με την αναζήτηση μεθόδων αντικατάστασης και με την ενίσχυση της έρευνας γι' αυτές τις μεθόδους αντικατάστασης,

Επιθυμώντας την υιοθέτηση κοινών διατάξεων, με σκοπό την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες, που μπορούν να προκαλέσουν μόνιμες βλάβες, πόνους, ταλαιπωρίες ή αγωνία και την εξασφάλιση ότι αυτές οι διαδικασίες, όταν είναι αναπόφευκτες, θα πρέπει να περιοριστούν στο ελάχιστο,

ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ:

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Άρθρο 1

1. Η παρούσα Σύμβαση ισχύει για κάθε ζώο που χρησιμοποιείται ή που προορίζεται να χρησιμοποιηθεί σε οποιαδήποτε πειραματική ή άλλη επιστημονική διαδικασία που μπορεί να προκαλέσει μόνιμες βλάβες, πόνους, ταλαιπωρίες ή αγωνία. Δεν ισχύει για τις μη πειραματικές γεωργικές ή τις κτηνιατρικές κλινικές πρακτικές.
2. Στα πλαίσια της παρούσας Σύμβασης, εννοούνται με:
  - α) «ζώο»: χωρίς άλλο χαρακτηριστικό, κάθε ζώο σπονδυλωτό μη ανθρώπινο, συμπεριλαμβανομένων των αυτόνομων προνυμφικών μορφών και/ή ικανών για αναπαραγωγή, αλλά εκτός άλλων κυτταρικών ή εμβρυακών μορφών.
  - β) «που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν»: που έχουν εκτραφεί ή προορίζονται για πώληση, διάθεση ή χρησιμοποίηση σε πειράματα ή σε άλλες επιστημονικές διαδικασίες.
  - γ) «διαδικασία»: οποιαδήποτε πειραματική ή άλλη επιστημονική χρησιμοποίηση ενός ζώου που μπορεί να προκαλέσει σ' αυτό το ζώο μόνιμες βλάβες, πόνους, ταλαιπωρίες ή αγωνία, συμπεριλαμβανομένης οποιασδήποτε παρέμβασης που καταλήγει ή που μπορεί να καταλήξει στη γέννηση ενός ζώου κάτω από τέτοιες συνθήκες, εξαιρουμένων και των λιγότερο επώδυνων μεθόδων, που έχουν γίνει αποδεκτές από τη σύγχρονη πρακτική (δηλαδή οι «ανθρωπιστικές» μέθοδοι) για τη θανάτωση και τη σήμανση των ζώων. Μια διαδικασία αρχίζει από τη στιγμή όπου ένα ζώο προετοιμάζεται για πρώτη φορά με σκοπό να χρησιμοποιηθεί και λήγει όταν καμιά άλλη παρατήρηση δεν πρόκειται να γίνει γι' αυτήν τη διαδικασία. Η εξάλειψη των μόνιμων βλαβών, των πόνων, των ταλαιπωριών και της αγωνίας λόγω της αποτελεσματικής χρησιμοποίησης ενός αναισθητικού ή αναλγητικού ή άλλων μεθόδων σε ένα ζώο δε σημαίνει ότι η χρησιμοποίηση του ζώου εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής αυτού του ορισμού.
  - δ) «αρμόδιο πρόσωπο»: κάθε πρόσωπο που κρίνεται από ένα μέρος αρμόδιο στην επικράτειά του για να ασκήσει τις κατάλληλες αρμοδιότητες που περιγράφονται στην παρούσα Σύμβαση.
  - ε) «υπεύθυνη αρχή»: στην επικράτεια του ενδιαφερόμενου μέρους, κάθε αρχή ή όργανο ή άλλο πρόσωπο που ορίζονται για τον εν λόγω σκοπό.
  - στ) «εγκατάσταση»: κάθε εγκατάσταση κινητή ή ακίνητη, κάθε κτίριο, ομάδα κτιρίων ή άλλων χώρων, καθώς επίσης και ένας χώρος που δεν είναι τελείως κλειστός ή καλυμμένος.
  - ζ) «εγκατάσταση εκτροφής»: κάθε εγκατάσταση στην οποία τα ζώα εκτρέφονται για να χρησιμοποιηθούν στις διαδικασίες.
  - η) «εγκατάσταση προμήθειας»: κάθε εγκατάσταση εκτός από την εγκατάσταση εκτροφής που προμηθεύει ζώα με σκοπό να χρησιμοποιηθούν στις διαδικασίες.
  - θ) «εγκατάσταση πειραματισμού»: οποιαδήποτε εγκατάσταση στην οποία τα ζώα χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες.
  - ι) «θανάτωση με μη βάνουσο τρόπο»: θανάτωση ενός ζώου με την ελάχιστη δυνατή σωματική και ψυχική ταλαιπωρία, ανάλογα με το είδος.

Άρθρο 2

Μια διαδικασία μπορεί να εφαρμοστεί παρά μόνο για έναν ή περισσότερους, από τους ακόλουθους σκοπούς και με την επιφύλαξη των περιορισμών που προβλέπονται από την παρούσα Σύμβαση:

- α) η πρόληψη των ασθενειών, της κακής υγείας ή άλλων ανωμαλιών, ή των επιπτώσεών τους στον άνθρωπο, στα σπονδυλωτά και ασπόνδυλα ζώα ή στα φυτά, συμπεριλαμβανομένων των δοκιμών

ποιότητας, αποτελεσματικότητας και μη επιβλαβών επιπτώσεων των φαρμάκων, των ουσιών ή των προϊόντων και της παραγωγής τους,

β) η διάγνωση ή θεραπεία ασθενειών ή άλλων ανωμαλιών ή των επιπτώσεών τους στον άνθρωπο, στα σπονδυλωτά και ασπόνδυλα ζώα και στα φυτά,

γ) η διαπίστωση, η αξιολόγηση, ο έλεγχος ή οι τροποποιήσεις των φυσιολογικών συνθηκών στον άνθρωπο, στα σπονδυλωτά και ασπόνδυλα ζώα και στα φυτά,

δ) η προστασία του περιβάλλοντος,

ε) η επιστημονική έρευνα,

στ) η εκπαίδευση και η επιμόρφωση.

ζ) οι ιατρονομικές έρευνες.

Άρθρο 3

Κάθε Μέρος αναλαμβάνει να πάρει το συντομότερο δυνατό και με οποιοδήποτε τρόπο στα 5 προσεχή χρόνια μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας Σύμβασης, όλα τα απαραίτητα μέτρα για να θέσει σε εφαρμογή τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης και για να εξασφαλίσει ένα αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου και εποπτείας.

Άρθρο 4

Καμία διάταξη της παρούσας Σύμβασης δε θίγει τη δυνατότητα των Μερών να υιοθετήσουν πιο αυστηρούς κανόνες για να εξασφαλίσουν την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες καθώς επίσης και για να ελέγχουν και να περιορίζουν τη χρησιμοποίηση των ζώων στις διαδικασίες.

ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΝΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Άρθρο 5

1. Σε κάθε ζώο που χρησιμοποιείται ή που προορίζεται να χρησιμοποιηθεί σε μια διαδικασία πρέπει να παρέχεται διαμονή, κατάλληλο περιβάλλον ορισμένη ελευθερία κίνησης, τροφή, νερό καθώς επίσης και τις κατάλληλες φροντίδες για την υγεία και την καλή του διαβίωση. Οποιοσδήποτε περιορισμός που επιβάλλεται στη δυνατότητα ικανοποίησης των φυσιολογικών και ηθολογικών του αναγνών πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο. Για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη διαμονή και τις φροντίδες των ζώων που αναφέρονται στο Παράρτημα Α της παρούσας Σύμβασης.
2. Οι περιβαλλοντολογικές συνθήκες κάτω από τις οποίες ένα ζώο εκτρέφεται, διαβιεί ή χρησιμοποιείται, αποτελούν αντικείμενο καθημερινού ελέγχου.
3. Σχετικά με τη διαβίωση και την κατάσταση υγείας των ζώων γίνονται προσεκτικές και αρκετά συχνές παρατηρήσεις για να προληφθούν τυχόν μόνιμες βλάβες, πόνοι, άσκοπες ταλαιπωρίες ή αγωνίες.

4. Κάθε Μέρος παίρνει τα απαραίτητα μέτρα για την εξάλειψη κάθε ανωμαλίας ή ταλαιπωρίας που έχει διαπιστωθεί τελευταία.

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

Άρθρο 6

1. Μια διαδικασία για την πραγματοποίηση ενός από τους σκοπούς που ορίζονται στο άρθρο 2 δεν πραγματοποιείται εφόσον μπορεί να προσφύγει κανείς λογικά και πρακτικά σε μια άλλη επιστημονικά αποδεκτή μέθοδο που να μην απαιτεί τη χρησιμοποίηση ενός ζώου.
2. Κάθε Μέρος θα πρέπει να ενισχύει τις επιστημονικές έρευνες, που τείνουν στην ανάπτυξη μεθόδων, που θα μπορούσαν να δώσουν τα ίδια απολλέσματα με αυτά, που δίνουν οι διαδικασίες.

Άρθρο 7

Όταν είναι απαραίτητη η πραγματοποίηση μιας διαδικασίας, η επιλογή των ειδών αποτελεί αντικείμενο προσεκτικής μελέτης, το σκεπτικό της οποίας υποβάλλεται στην υπεύθυνη αρχή. Κατά την επιλογή ανάμεσα στις διαδικασίες θα πρέπει να επιλέγουν αυτές, που χρησιμοποιούν τον μικρότερο αριθμό ζώων, που προκαλούν τις λιγότερες δυνατές μόνιμες βλάβες, πόνους, ταλαιπωρίες και αγωνίες και που μπορούν να δώσουν τα καλύτερα αποτελέσματα.

Άρθρο 8

Οι μέθοδοι γενικής ή τοπικής αναισθησίας ή οι αναλγητικές ή άλλες μέθοδοι, που χρησιμοποιούνται για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εξάλειψη των μόνιμων βλαβών, πόνων, ταλαιπωριών ή αγωνίας, εφαρμόζονται σε κάθε διαδικασία και καθ' όλη τη διάρκειά της, εκτός και αν:

- α) ο πόνος που προκαλεί η διαδικασία είναι λιγότερος από την επιδείνωση της κατάστασης του ζώου, που προκαλείται από την αναισθησία ή την αναλγησία, και αν
- β) η χρησιμοποίηση της αναισθησίας ή της αναλγησίας είναι ασυμβίβαστη με τον σκοπό της διαδικασίας. Σε αυτήν την περίπτωση, πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα νομοθετικά και/ή διοικητικά μέτρα για να μη γίνεται χωρίς λόγο μια τέτοια διαδικασία.

Άρθρο 9

1. Όταν προβλέπεται ένα ζώο να υποβληθεί σε μια διαδικασία κατά την οποία θα υποφέρει ή υπάρχει φόβος να υποφέρει από μεγάλους πόνους, που μπορεί να παραταθούν αυτή η διαδικασία πρέπει να δηλώνεται και να δικαιολογείται ρητά στην υπεύθυνη αρχή ή να επιτρέπεται ρητά από αυτήν.
2. Τα κατάλληλα νομοθετικά και/ή διοικητικά μέτρα λαμβάνονται ούτως ώστε μια τέτοια διαδικασία να μη γίνεται άσκοπα. Τέτοια μέτρα περιλαμβάνουν:
  - είτε την ειδική έγκριση από την υπεύθυνη αρχή

- είτε την ειδική δήλωση της διαδικασίας στην υπεύθυνη αρχή και τη δικαστική πράξη που εγείρεται από αυτήν την αρχή ή τη διοικητική απόφαση που έχει λάβει αυτή η αρχή, εάν δεν εξασφαλίζεται η προϋπόθεση ότι η διαδικασία είναι μεγάλης σημασίας για τις βασικές ανάγκες των ανθρώπων ή των ζώων, συμπεριλαμβανομένης και της λύσης επιστημονικών προβλημάτων.

Άρθρο 10

Κατά τη διάρκεια μιας διαδικασίας, κάθε ζώο που χρησιμοποιείται συνεχίζει να υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 5, εκτός και αν αυτές οι διατάξεις είναι ασυμβίβαστες με το στόχο της διαδικασίας.

Άρθρο 11

1. Στο τέλος όλης της διαδικασίας, αποφασίζεται εάν το ζώο πρέπει να διατηρηθεί στη ζωή ή να θανατωθεί με μη βάνουσο τρόπο. Ένα ζώο δεν παραμένει στη ζωή εάν, παρά την εν γένει αποκατάσταση της υγείας του, είναι πιθανό να συνεχίσει να υποφέρει από μόνιμους πόνους ή αγωνία.
2. Οι αποφάσεις, που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου λαμβάνονται από ένα αρμόδιο πρόσωπο, κυρίως από έναν αρμόδιο πρόσωπο, κυρίως από έναν κτηνίατρο ή πρόσωπο το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 13, είναι υπεύθυνο για την διαδικασία ή είναι εκείνο που την έχει διεξάγει.
3. Όταν, κατά τη λήξη μιας διαδικασίας:
  - α) ένα ζώο πρέπει να διατηρηθεί στη ζωή, δέχεται τις φροντίδες, που απαιτούνται για την κατάσταση της υγείας του, τίθεται υπό την εποπτεία ενός κτηνιάτρου ή ενός άλλου αρμόδιου προσώπου και συντηρείται, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 5.

Μπορεί, εν τούτοις να γίνει παρέκκλιση των προϋποθέσεων, που ορίζονται σ' αυτήν την παράγραφο όταν, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση του κτηνιάτρου η παρέκκλιση αυτή δεν επιφέρει καμιά ταλαιπωρία για το ζώο.
  - β) Ένα ζώο δεν πρέπει να διατηρηθεί στη ζωή ή δεν μπορεί να επωφεληθεί από τις διατάξεις του άρθρου 5 για τη διαβίωσή του, θανατώνεται με μη βάνουσο τρόπο το συντομότερο δυνατό.
4. Κανένα ζώο που χρησιμοποιείται σε μια διαδικασία που του έχει προκαλέσει πόνο, ή έντονες και συνεχείς ταλαιπωρίες, ανεξάρτητα από το αν χρησιμοποιήθηκε ή όχι η αναισθησία ή η αναλγησία, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μια νέα διαδικασία παρά μόνο εάν έχει αποκατασταθεί η φυσιολογική του υγεία και διαβίωση και με την προϋπόθεση ότι:
  - α) κατά τη διάρκεια αυτής της νέας διαδικασίας, το ζώο θα υποβληθεί σε ολική αναισθησία που θα διατηρηθεί μέχρι τη θανάτωσή του, και ότι
  - β) η νέα διαδικασία δεν συνεπάγεται παρά ελάχιστες παρεμβάσεις.

Άρθρο 12

Παρά τις άλλες διατάξεις της παρούσας Σύμβασης, όταν οι νόμιμοι στόχοι της διαδικασίας το απαιτούν, η υπεύθυνη αρχή μπορεί να επιτρέψει την απελευθέρωση του ζώου, με την προϋπόθεση

ότι έχει εξασφαλιστεί η παροχή των μέγιστων δυνατών φροντίδων για την προστασία της διαβίωσής του.

Οι διαδικασίες, καθώς επίσης και η απελευθέρωση του ζώου δεν επιτρέπονται μόνο για εκπαιδευτικούς και επιμορφωτικούς σκοπούς.

ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Άρθρο 13

Μια διαδικασία για την εκπλήρωση των στόχων που προβλέπονται στο άρθρο 2 μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο από εξουσιοδοτημένα πρόσωπα ή υπό την άμεση ευθύνη ενός εξουσιοδοτημένου προσώπου ή εάν το πειραματικό ή επιστημονικό πρόγραμμα έχει εγκριθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας. Αυτή η έγκριση δίνεται μόνο στα πρόσωπα, που έχουν κριθεί αρμόδια από την υπεύθυνη αρχή.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΤΡΟΦΗΣ Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ

Άρθρο 14

Οι εγκαταστάσεις εκτροφής και οι εγκαταστάσεις προμήθειας καταχωρούνται στην υπεύθυνη αρχή, με την επιφύλαξη της απαλλαγής που παρέχεται, σύμφωνα με το άρθρο 21 ή 22. Τέτοιες καταχωρημένες εγκαταστάσεις πληρούν τους όρους του άρθρου 5.

Άρθρο 15

Η καταχώρηση, που προβλέπεται στο άρθρο 14, αναφέρει το υπεύθυνο πρόσωπο της εγκατάστασης, που είναι αρμόδιο για να παρέχει ή να ρυθμίζει την παροχή των κατάλληλων φροντίδων στα ζώα των ειδών, που εκτρέφονται ή συντηρούνται στην εγκατάσταση.

Άρθρο 16

1. Λαμβάνεται μέριμνα στις καταχωρημένες εγκαταστάσεις εκτροφής για τη τήρηση ενός μητρώου στο οποίο καταγράφονται όλα τα ζώα, που έχουν εκτραφεί στην εγκατάσταση και ορίζεται ο αριθμός και το είδος των ζώων, που βγαίνουν από την εγκατάσταση, η ημερομηνία της εξόδου τους, το όνομα και η διεύθυνση του παραλήπτη.
2. Λαμβάνεται μέριμνα στις καταχωρημένες εγκαταστάσεις προμήθειας για την τήρηση ενός μητρώου στο οποίο ορίζεται ο αριθμός και το είδος των ζώων, που εισέρχονται και εξέρχονται από την εγκατάσταση, οι ημερομηνίες εισόδου και εξόδου, ο προμηθευτής των ζώων, το όνομα και η διεύθυνση του παραλήπτη.
3. Η υπεύθυνη αρχή ορίζει τη φύση των μητρώων, που πρέπει να τηρούνται και που έχουν τεθεί στη διάθεση της από το υπεύθυνο πρόσωπο για τις εγκαταστάσεις, που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου. Αυτά τα μητρώα φυλάσσονται για μια ελάχιστη περίοδο τριών (3) χρόνων από την ημερομηνία της τελευταίας εγγραφής.

Άρθρο 17

1. Σε κάθε εγκατάσταση, όλοι οι σκύλοι και οι γάτες, πριν από τον απογαλακτισμό τους αποτελούν αντικείμενα μόνιμης και ατομικής σήμανσης, που πραγματοποιείται με τον πιο ανώδυνο δυνατό τρόπο.
2. Εφόσον ένας σκύλος ή μια γάτα, που δεν έχουν σημασθεί, μπαίνουν για πρώτη φορά σε κάποια εγκατάσταση μετά τον απογαλακτισμό τους σημαίνονται το ταχύτερο δυνατό.
3. Όταν ένας μη απογαλακτισμένος σκύλος ή γάτα, που δεν μπόρεσε να σημασθεί προηγουμένως, μεταφέρεται από μια εγκατάσταση σε άλλη, τηρείται ένα έγγραφο καταχώρησης, που περιλαμβάνει συγκεκριμένες πληροφορίες, που καθορίζουν κυρίως την ταυτότητα της μητέρας, μέχρι τη σήμανσή του.
4. Τα χαρακτηριστικά της ταυτότητας και της καταγωγής κάθε σκύλου ή γάτας πρέπει να φαίνονται στους καταλόγους της εγκατάστασης.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΥ

Οι εγκαταστάσεις πειραματισμού θα είναι καταχωρημένες στην αρμόδια αρχή ή θα εγκρίνονται από αυτήν και θα πληρούν τους όρους που διατυπώθηκαν στο άρθρο 5.

Άρθρο 19

Λαμβάνονται φροντίδες ώστε οι χώροι πειραματισμού να διαθέτουν ειδικές εγκαταστάσεις και εξοπλισμούς προσαρμοσμένους στα ζωικά είδη και στις χρησιμοποιούμενες διαδικασίες και ώστε η επιτήρησή τους, η κατασκευή τους και ο τρόπος λειτουργίας τους να εξασφαλίζουν την όσο το δυνατόν αποτελεσματική εφαρμογή των διαδικασιών, με αντικειμενικό σκοπό την επίτευξη συναφών αποτελεσμάτων με όσο το δυνατό λιγότερα ζώα και τις ελάχιστες μόνιμες βλάβες, πόνους, ταλαιπωρίες και αγωνία.

Άρθρο 20

Στις εγκαταστάσεις πειραματισμού:

- α) Προσδιορίζονται το πρόσωπα ή το πρόσωπο που διοικητικά είναι υπεύθυνα για τις φροντίδες που παρέχονται στα ζώα και για τη λειτουργία του εξοπλισμού.
  - β) Υπάρχει διαθέσιμος ικανοποιητικός αριθμός ειδικευμένου προσωπικού.
- γ) Λαμβάνονται επαρκείς φροντίδες ώστε να είναι δυνατή η παροχή κτηνιατρικών συμβουλών και θεραπείας.
- δ) Ένας κτηνίατρος ή ένα άλλο αρμόδιο πρόσωπο αναλαμβάνει την παροχή συμβουλών για την καλή διαβίωση των ζώων.

Άρθρο 21

1. Τα ζώα των ειδών που απαριθμούνται παρακάτω και προορίζονται να χρησιμοποιηθούν σε διαδικασίες, λαμβάνονται άμεσα από τις καταχωρημένες εγκαταστάσεις εκτροφής ή προέρχονται από τέτοιες εγκαταστάσεις εκτός αν έγινε κάποια γενική ή ειδική απαλλαγή, σύμφωνα με τις διατάξεις που θα ληφθούν από το Μέρος.
  - Ποντίκι *Mus musculus*
  - Αρουραίος *Rattus norvegicus*
  - Ινδικό χοιρίδιο *Cavia porcellus*
  - Hamster dore *Mesocricetus auratus*
  - Κουνέλι *Oryctolagus cuniculus*
  - Σκύλος *Canis familiaris*
  - Γάτα *Felis catus*
  - Ορτύκι *Coturnix coturnix*
2. Κάθε Μέρος αναλαμβάνει την υποχρέωση να επεκτείνει τις διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου σε άλλα είδη, και ιδιαίτερα της τάξης των πιθηκοειδών, εφόσον διαφαίνεται μια λογική προοπτική διάθεσης επαρκούς τροφοδοσίας ζώων των εξεταζόμενων ειδών και εκτρεφόμενων για το σκοπό αυτόν.
3. Τα αδέσποτα ζώα των οικόσιτων εικόν δεν χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες. Η γενική απαλλαγή που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου δεν μπορεί να επεκταθεί στους αδέσποτους σκύλους και γάτες.

Άρθρο 22

Στις εγκαταστάσεις πειραματισμού χρησιμοποιούνται μόνο ζώα που προέρχονται από καταχωρημένες εγκαταστάσεις εκτροφής ή καταχωρημένες εγκαταστάσεις προμήθειας, εκτός εάν έγινε κάποια γενική ή ειδική απαλλαγή, σύμφωνα με τις διατάξεις που θα ληφθούν από το Μέρος.

Άρθρο 23

Μπορούν να πραγματοποιηθούν διαδικασίες εκτός των εγκαταστάσεων πειραματισμού, εφόσον επιτραπούν από την αρμόδια αρχή.

Άρθρο 24

Λαμβάνεται μέριμνα ώστε στις εγκαταστάσεις πειραματισμού να διατηρούνται μητρώα τα οποία θα επιδεικνύονται σε κάθε ζήτηση της αρμόδιας αρχής. Τα μητρώα αυτά ανταποκρίνονται κυρίως στις απαιτήσεις του άρθρου 27 και εκτός των άλλων καθορίζουν για όλα τα αποκτηθέντα ζώα, τον αριθμό, το είδος, τον προμηθευτή και την ημερομηνία άφιξης.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Άρθρο 25

1. Οι διαδικασίες που πραγματοποιήθηκαν με σκοπό την εκπαίδευση, την επιμόρφωση ή για την άσκηση ενός επαγγέλματος ή άλλων δραστηριοτήτων, περιλαμβανομένων των φροντίδων προς

τα χρησιμοποιούμενα ζώα ή προς αυτά που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν, κοινοποιούνται στην αρμόδια αρχή και πραγματοποιούνται από ένα αρμόδιο πρόσωπο ή κάτω από την επίβλεψη του προσώπου αυτού. Το πρόσωπο αυτό είναι υπεύθυνο να επιβλέπει ώστε οι διαδικασίες να είναι σύμφωνες προς την εθνική νομοθεσία στο πνεύμα της παρούσας Σύμβασης.

2. Δεν επιτρέπονται διαδικασίες που αποσκοπούν στην εκπαίδευση, την επιμόρφωση ή την μετεκπαίδευση για άλλους σκοπούς, εκτός αυτών που αναφέρονται στην παραπάνω παράγραφο 1.
3. Οι διαδικασίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου περιορίζονται στις απόλυτα απαραίτητες από αυτές για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση και επιτρέπονται μόνο εφόσον ο αντικειμενικός τους στόχος δεν επιτυγχάνεται με οπτικοακουστικές μεθόδους συγκρισίμης αξίας ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο.

Άρθρο 26

Τα πρόσωπα που πραγματοποιούν τις διαδικασίες ή λαμβάνουν μέρος σε αυτές, καθώς επίσης και τα πρόσωπα που εξασφαλίζουν τις φροντίδες που παρέχονται στα χρησιμοποιούμενα ζώα στις διαδικασίες αυτές, περιλαμβανόμενου του ελέγχου, πρέπει να εκπαιδευτούν και να επιμορφωθούν κατάλληλα.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Άρθρο 27

1. Κάθε Μέρος συγκεντρώνει στατιστικά στοιχεία για την χρησιμοποίηση των ζώων σε διαδικασίες. Τα στοιχεία αυτά κοινοποιούνται στο κοινό εφόσον η κοινοποίηση αυτή είναι θεμιτή.
2. Συγκεντρώνονται στοιχεία σε ό,τι αφορά:
  - α) τον αριθμό και τα είδη των χρησιμοποιούμενων ζώων στις διαδικασίες,
  - β) τον αριθμό ζώων επιλεγμένων κατηγοριών που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες με άμεσους ιατρικούς στόχους, καθώς επίσης και για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση
  - γ) τον αριθμό ζώων επιλεγμένων κατηγοριών που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες για την προστασία του ατόμου και του περιβάλλοντός του,
  - δ) τον αριθμό ζώων επιλεγμένων κατηγοριών που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες που απαιτούνται από τη νομοθεσία.

Άρθρο 28

1. Με την επιφύλαξη διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας σχετικά με το απόρρητο και το εμπιστευτικό, κάθε Μέρος κοινοποιεί κάθε χρόνο στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης στοιχεία, που αφορούν τα σημεία που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 27, όπως εμφανίζονται στη μορφή, που προβλέπεται στο Παράρτημα Β της Σύμβασης.
2. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης δημοσιεύει τις στατιστικές πληροφορίες που λαμβάνει από τα Μέλη, σε ό,τι αφορούν τα σημεία που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 27.

3. Κάθε Μέρος καλείται να κοινοποιήσει στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης τη διεύθυνση της εθνικής του αρχής από την οποία μπορούν να ληφθούν κατόπιν αιτήσεως, πληρέστερες πληροφορίες για τις εθνικές στατιστικές. Οι διευθύνσεις αυτές θα εμφανίζονται στις δημοσιεύσεις στατιστικών που καταρτίζονται από το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΑΛΛΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

Άρθρο 29

1. Για να αποφευχθούν οι περιττές επαναλήψεις διαδικασιών, που απαιτούνται από τη νομοθεσία σε θέματα υγείας ή ασφάλειας, κάθε Μέρος αναγνωρίζει, εφόσον αυτό είναι δυνατό, τα αποτελέσματα των διαδικασιών που πραγματοποιήθηκαν στη επικράτεια ενός άλλου Μέρους.
2. Για το σκοπό αυτόν, τα Μέρη αναλαμβάνουν, όπου είναι εφικτό και θεμιτό, να παρέχουν αμοιβαία βοήθεια παρέχοντας κυρίως πληροφορίες πάνω στο δίκαιό τους και τη διοικητική πρακτική τους μέθοδο σχετικά με τις απαιτήσεις των διαδικασιών που πραγματοποιούνται για την υποστήριξη των αιτήσεων καταχώρησης προϊόντων, καθώς επίσης αποδεδειγμένα στοιχεία, που αφορούν τις διαδικασίες, που πραγματοποιούνται στην επικράτειά τους και τις εγκρίσεις ή κάθε άλλη διοικητική λεπτομέρεια, που αφορούν παρόμοιες διαδικασίες.

ΠΟΛΥΜΕΡΕΙΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΙΣ

Άρθρο 30

Τα Μέρη προβαίνουν, μετά τα πέντε χρόνια που έπονται της έναρξης ισχύος της παρούσας Σύμβασης και στη συνέχεια κάθε πέντε χρόνια, ή πιο συχνά αν το ζητήσει η πλειοψηφία των Μερών, σε πολυμερείς διαβουλεύσεις στους κόλπους του Συμβουλίου της Ευρώπης, για να εξετάσουν την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης, καθώς επίσης και τη δυνατότητα αναθεώρησής της ή διεύρυνσης ορισμένων διατάξεών της. Οι διαβουλεύσεις αυτές λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια συνελεύσεων που συγκαλούνται από το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Τα Μέρη θα κοινοποιούν στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, το αργότερο δύο μήνες πριν από τη συνέλευση, το όνομα του εκπροσώπου τους.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 31

Η παρούσα Σύμβαση υποβάλλεται προς υπογραφή στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Θα υποβληθεί για επικύρωση, αποδοχή ή έγκριση. Τα έγγραφα επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης υποβάλλονται στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 32

1. Η παρούσα Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη μέρα του μηνός που έπεται της ημερομηνίας λήξης μιας περιόδου έξι μηνών μετά την ημερομηνία κατά την οποία τέσσερα κράτη μέλη του

Συμβουλίου της Ευρώπης εκφράσουν τη συγκατάθεσή τους να συνδεθούν με τη Σύμβαση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31.

2. Για κάθε υπογράφοντα που θα εκφράσει ύστερα τη συγκατάθεσή του να συνδεθεί με τη Σύμβαση, αυτή θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη μέρα του μηνός που έπεται της λήξης μιας περιόδου έξι μηνών μετά την ημερομηνία κατάθεσης του εγγράφου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης.

Άρθρο 33

1. Μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας Σύμβασης, η Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης μπορεί να καλέσει κάθε Κράτος μη μέλος του Συμβουλίου να προσχωρήσει στην παρούσα Σύμβαση, με απόφαση που λαμβάνεται με την προβλεπόμενη πλειοψηφία στο άρθρο 20. δ του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης και με την ομοφωνία των εκπροσώπων των συμβαλλόμενων Κρατών που έχουν δικαίωμα κατοχής έδρας στην Επιτροπή.
2. Για κάθε Κράτος που προσχωρεί, η Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που έπεται της λήξης μιας περιόδου έξι μηνών μετά την ημερομηνία κατάθεσης του εγγράφου προσχώρησης στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 34

1. Ο κάθε υπογράφων μπορεί τη στιγμή της υπογραφής ή τη στιγμή κατάθεσης του εγγράφου επικύρωσης αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης να διατυπώσει μια ή και περισσότερες επιφυλάξεις. Εν τούτοις, καμιά επιφύλαξη δεν μπορεί να διατυπωθεί στο θέμα των άρθρων 1 έως 14 και 18 έως 20.
2. Κάθε Μέρος που διατύπωσε μια επιφύλαξη δυνάμει της προηγούμενης παραγράφου μπορεί να την αποσύρει στο σύνολό της ή κατά ένα μέρος απευθύνοντας μια κοινοποίηση στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απόσυρση θα πάρει ισχύ από την ημερομηνία λήψης της κοινοποίησης από το Γενικό Γραμματέα.
3. Το Μέρος, που έχει διατυπώσει επιφύλαξη στα πλαίσια μιας διάταξης της παρούσας Σύμβασης, δεν μπορεί να αξιώσει την εφαρμογή της διάταξης αυτής από ένα άλλο Μέρος. Εν τούτοις, εάν η επιφύλαξη είναι μερική ή υποθετική, μπορεί να αξιώσει την εφαρμογή της διάταξης αυτής στο μέτρο που έγινε αποδεκτή.

Άρθρο 35

1. Όλοι οι υπογράφοντες κατά τη στιγμή της υπογραφής ή κατά τη στιγμή της κατάθεσης του εγγράφου επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, μπορούν να ορίσουν τις επικράτειες στις οποίες θα εφαρμοστεί η παρούσα Σύμβαση.
2. Ανά πάσα στιγμή στη συνέχεια, κάθε Μέρος μπορεί να επεκτείνει την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης, με μια δήλωση που απευθύνεται στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε οποιαδήποτε επικράτεια που καθορίζεται στη δήλωση. Η Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ σ' αυτήν την επικράτεια την πρώτη μέρα του μήνα που έπεται της λήξης μιας περιόδου έξι μηνών μετά την ημερομηνία παραλαβής της δήλωσης από το Γενικό Γραμματέα.
3. Κάθε δήλωση που γίνεται δυνάμει των προηγούμενων παραγράφων μπορεί να αποσυρθεί όσον αφορά οποιαδήποτε περιοχή που καθορίζεται σ' αυτήν τη δήλωση, με κοινοποίηση, που

απευθύνεται στο Γενικό Γραμματέα. Η απόσυρση θα λάβει ισχύ την πρώτη μέρα του μήνα, που έπεται της λήξης μιας περιόδου έξι μηνών, μετά την ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησης από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 36

1. Κάθε Μέρος, ανά πάσα στιγμή, μπορεί να καταγγείλει τη Σύμβαση απευθύνοντας μια κοινοποίηση στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.
2. Η καταγγελία θα λάβει ισχύ την πρώτη μέρα του μήνα, που έπεται της λήξης μιας περιόδου έξι μηνών, μετά την ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησης από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 37

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα κοινοποιήσει στα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, στις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες και σε κάθε Κράτος, που προσχώρησε στη παρούσα Σύμβαση:

- α) όλες τις υπογραφές
- β) την κατάθεση όλων των εγγράφων επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης
- γ) όλες τις ημερομηνίες έναρξης ισχύος της παρούσας Σύμβασης, σύμφωνα με τα άρθρα 32, 33 και 35'
- δ) όλες τις πράξεις και κοινοποιήσεις, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση.

Ως εκ τούτου, οι πιο κάτω υπογεγραμμένοι, που έχουν εξουσιοδοτηθεί δεόντως για το σκοπό αυτόν, υπέγραψαν την παρούσα Σύμβαση.

Στρασβούργο, 18 Μαρτίου 1986

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη διαμονή και τις φροντίδες των ζώων (άρθρο 5 της Σύμβασης)

Εισαγωγή

1. Τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης αποφάσισαν, ότι προτιθενται να προστατεύσουν τα ζώοντα ζώα, που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς σκοπούς και για άλλους επιστημονικούς σκοπούς, να ληφθούν μέτρα, ώστε να περιοριστούν στο ελάχιστο οι μόνιμες βλάβες, οι πόνοι, οι δοκιμασίες ή η αγωνία, που υφίστανται σαν συνέπειες διαδικασιών που γίνονται επάνω τους.
2. Γεγονός είναι ότι διεξάγονται επί τόπου ορισμένες διαδικασίες με άγρια ζώα, που ζουν ελεύθερα και εξασφαλίζουν τη δική τους τροφή όμως εν τούτοις ο αριθμός τους είναι πολύ περιορισμένος. Η μεγάλη πλειονότητα των ζώων, που χρησιμοποιούνται για τις διαδικασίες, πρέπει να παραμένει για πρακτικούς λόγους κάτω από κάποιο είδος φυσικού ελέγχου στις εγκαταστάσεις, που εκτείνονται από το εξωτερικό πάριο, μέχρι τα κλουβιά για μικρά ζώα ενός εργαστηρίου πειραματόζωων.
Σ' αυτήν τη θέση συγκρούονται πολλά ενδιαφέροντα. Αφ' ενός μεν υπάρχει το ζώο, του οποίου οι κινητικές ανάγκες, κοινωνικές σχέσεις και άλλες ζωτικές εκδηλώσεις πρέπει να περιορισθούν και αφ' ετέρου ο πειραματιστής και οι βοηθοί του, που αποκτούν συνολικό έλεγχο του ζώου και του περιβάλλοντός του. Σ' αυτήν τη σύγκρουση ενδιαφερόντων είναι πιθανόν να δοθεί ένα δευτερεύον ενδιαφέρον στο ζώο.
3. Γι' αυτό, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση σχετικά με την προστασία των σπονδυλωτών ζώων, που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς σκοπούς ή άλλους επιστημονικούς σκοπούς προβλέπει στο άρθρο της 5 ότι: «Κάθε ζώο, που χρησιμοποιείται ή προορίζεται για να χρησιμοποιηθεί σε μια διαδικασία, δικαιούται κατοικία, περιβάλλον, τουλάχιστον μια ορισμένη ελευθερία κινήσεων, τροφές, νερού και κατάλληλες φροντίδες για την υγεία του και την ευεξία του. Κάθε περιορισμός, που γίνεται στην ικανότητά του για ικανοποίηση των ηθολογικών και φυσιολογικών του αναγκών, μειώνεται στο ελάχιστο δυνατό».
4. Το παρόν παράρτημα περιλαμβάνει έναν ορισμένο αριθμό κατευθυντηρίων γραμμών, που βασίζονται στις γνώσεις και την πρακτική των ημερών μας σχετικά με τη διαμονή και τις φροντίδες των ζώων. Εξηγεί και συμπληρώνει βασικές αρχές, που υιοθετούνται στο άρθρο 5. Ως εκ τούτου ο αναζητούμενος σκοπός είναι, να βοηθήσουμε τις αρχές, τους οργανισμούς και τα άτομα στην εκτέλεση των στόχων του Συμβουλίου της Ευρώπης.
5. Η λέξη «φροντίδες», που χρησιμοποιείται σε σχέση με τα ζώα, που χρησιμοποιούνται ή που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν σε διαδικασίες, καλύπτει όλες τις πλευρές της σχέσης ανάμεσα στο ζώο και στον άνθρωπο. Καλύπτει όλους τους υλικούς πόρους και μη υλικούς πόρους, που μεταχειρίζεται ο άνθρωπος, για να επιτύχει και να διατηρήσει ένα ζώο σε φυσική και ψυχική κατάσταση, που να υποφέρει το λιγότερο δυνατό και να ανέχεται καλύτερα τις διαδικασίες. Οι φροντίδες διαρκούν από τη στιγμή, που το ζώο επιλέγεται για να χρησιμοποιηθεί στις διαδικασίες έως τη στιγμή, που θυσιάζεται με μια ανθρωπιστική μέθοδο, ή απομακρύνεται με άλλο τρόπο από την εγκατάσταση, στο τέλος της διαδικασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 της Σύμβασης.
6. Το παράρτημα έχει σκοπό να δώσει συμβουλές για τη διάρθρωση των χώρων, που προορίζονται για τα ζώα. Υπάρχουν εν τούτοις πολλές μέθοδοι εκτροφής και διατήρησης των ζώων εργαστηρίου, που διαφέρουν ουσιαστικά από το βαθμό ελέγχου του μικροβιακού περιβάλλοντος. Πρέπει να έχουμε πάντα υπόψη μας, ότι το εν λόγω προσωπικό θα πρέπει καμιά φορά να είναι σε θέση να κρίνει από το χαρακτήρα και από τις συνθήκες των ζώων όταν τα συνιστώμενα πρότυπα χώρου θα μπορούσαν να αποδειχθούν ανεπαρκή, παραδειγματος χάριν με ζώα ιδιαίτερα επιθετικά. Η εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών αυτού του παραρτήματος, θα έπρεπε να λάβει υπόψη τις ανάγκες αυτών των διαφορετικών καταστάσεων. Επί πλέον, πρέπει να διευκρινιστεί ο χαρακτήρας αυτών των κατευθυντηρίων γραμμών. Σε αντίθεση με τις διατάξεις της Σύμβασης, αυτές δεν είναι δεσμευτικές: πρόκειται για συστάσεις, που πρέπει να

ακολουθούνται με κάποια επιφύλαξη και που προορίζονται να χρησιμεύσουν σαν κατευθυντήριες γραμμές για τις πρακτικές και τα πρότυπα, τα οποία όλοι οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να προσπαθούν συνηδειτά να επιτύχουν. Γι' αυτό το λόγο η λέξη «θα έπρεπε», έπρεπε να χρησιμοποιείται σε όλο το κείμενο ακόμα και όταν η έκφραση «είναι απολύτως απαραίτητο» φαίνεται πιθανόν πιο κατάλληλη. Είναι προφανές π.χ. ότι τροφή και νερό πρέπει να παρέχονται (β' 3.7.2 και 3.8.)

7. Τέλος, για πρακτικούς και οικονομικούς λόγους, δεν θα έπρεπε να αντικατασταθούν οι υπάρχουσες εγγκαταστάσεις για πειραματόζωα, εφόσον είναι σε καλή κατάσταση ή δεν έχουν γίνει άχρηστες, με άλλο τρόπο. Αναμένοντας την αντικατάσταση με εγκαταστάσεις σύμφωνες με τις κατευθυντήριες γραμμές, που υποδεικνύονται, αυτές θα έπρεπε όσο το δυνατόν να παρατηρούνται προσαρμόζοντας τον αριθμό και το μέγεθος των ζώων στα υπάρχοντα κλουβιά και περιφράγματα.

Ορισμοί

Κατά την έννοια του παραρτήματος Α', πέρα από τους ορισμούς που περιέχει το άρθρο 1.2 της Σύμβασης, εννοείται σαν:

α) «θάλαμος διαβίωσης»: αίθουσες, όπου στεγάζονται κανονικά τα ζώα, είτε για την αναπαραγωγή και εκτροφή, είτε κατά τη διάρκεια μιας διαδικασίας.

β) «κλουβί»: σταθερός ή κινητός χώρος, κλειστός με στερεά τοιχώματα, των οποίων η μια τουλάχιστον πλευρά αποτελείται από κάγκελα ή μεταλλικό κιγκλίδωμα ή αν είναι απαραίτητο, από δίχτυα και εντός του οποίου φυλάσσονται ή μεταφέρονται ένα ή περισσότερα ζώα. Ανάλογα με τον αριθμό των ζώων και τις διαστάσεις του κλουβιού περιορίζεται σχετικά η ελευθερία κινήσεων των ζώων.

γ) «κελί»: επιφάνεια, που περικλείεται π.χ. από τοίχους, κάγκελα ή μεταλλικό κιγκλίδωμα, στην οποία φυλάσσονται ένα ή περισσότερα ζώα.

Παρά τη συνάρτηση των διαστάσεων του χώρου και του αριθμού των ζώων, η ελευθερία κινήσεων των ζώων είναι συνήθως λιγότερο περιορισμένη από ότι μέσα σε ένα κλουβί.

δ) «χώρος περιπάτου»: Επιφάνεια, που περικλείεται π.χ. από φράκτη, τοίχους κάγκελα ή μεταλλικό κιγκλίδωμα και συχνά βρίσκεται στο εξωτερικό μέρος μιας μόνιμης κατασκευής, στην οποία τα ζώα που φυλάσσονται σε κλουβί ή σε κελί, μπορούν να κινηθούν ελεύθερα κατά τη διάρκεια ορισμένων περιόδων, σύμφωνα με τις συνήθειες και τις φυσιολογικές τους ανάγκες, π.χ. για να γυμνάζεται το σώμα τους.

ε) «Διαμέρισμα σταύλου»: μικρό διαμέρισμα με τρεις πλευρές, που είναι κανονικά εφοδιασμένο με μία ταϊστρα και πλάγια χωρίσματα και όπου ένα ή δύο ζώα μπορούν να κρατηθούν δεμένα.

1. Εγκαταστάσεις

1.1. Λειτουργίες και τρόπος κατασκευής.

1.1.1. Κάθε εγκατάσταση θα πρέπει να είναι κατασκευασμένη έτσι, ώστε να εξασφαλίζεται ένα περιβάλλον κατάλληλο για τα είδη των ζώων, που διαμένουν εκεί. Θα πρέπει, επίσης, να είναι σχεδιασμένη με σκοπό να εμποδίζει την είσοδο των μη αρμόδιων προσώπων.

Οι εγκαταστάσεις, που εντάσσονται σε ένα ευρύτερο κτιριακό συγκρότημα θα πρέπει επίσης να προφυλάσσονται από κατάλληλους κανόνες κατασκευής και διατάξεις, που περιορίζουν τον αριθμό των εισόδων και εμποδίζουν τη διακίνηση μη αρμόδιων προσώπων.

1.1.2. Συνιστάται να υπάρχει πρόγραμμα συντήρησης των εγκαταστάσεων για να προλαμβάνεται κάθε βλάβη του εξοπλισμού.

1.2. Θάλαμοι διαβίωσης.

- 1.2.1. Πρέπει να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα, για να εξασφαλίζεται ένα γρήγορο και αποτελεσματικό καθαρισμό των θαλάμων και η διατήρηση ικανοποιητικών κανόνων υγιεινής. Οι οροφές και οι τοίχοι θα πρέπει να είναι ανθεκτικοί και να έχουν λεία επιφάνεια, στεγανή και να μπορεί εύκολα να πλυθεί. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους αρμούς, στις πόρτες, στους αγωγούς, στους σωλήνες και στα καλώδια. Οι πόρτες και ενδεχόμενα τα παράθυρα θα πρέπει, επίσης, να είναι κατασκευασμένα ή προφυλαγμένα με τρόπο, ώστε να εμποδίζεται η είσοδος των ανεπιθύμητων ζώων. Αν αποδεικνύεται αναγκαίο μπορεί να τοποθετηθεί στην πόρτα ένα άνοιγμα, που θα επιτρέπει τον έλεγχο του θαλάμου. Το πάτωμα πρέπει να είναι λείο, αδιάβροχο με επιφάνεια που να μην γλιστρά και που θα είναι εύκολο να πλυθεί, να μπορεί να αντέχει ζημιές, χωρίς το βάρος των σκευοθηκών και των άλλων βαρειών εξοπλισμών. Εφόσον υπάρχουν αποχετευτικά στόμια, θα πρέπει να καλύπτονται σωστά και να φέρουν εσχάρα για να εμποδίζεται η είσοδος των ζώων.
- 1.2.2. Οι θάλαμοι όπου τα ζώα μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα, θα πρέπει να έχουν τοιχώματα και δάπεδα καλυμμένα με ιδιαίτερα ανθεκτική επένδυση, για να αντέχουν στη σημαντική φθορά που προξενείται από τα ζώα και τις εργασίες καθαρισμού. Το υλικό της επένδυσης δεν θα πρέπει να είναι επιβλαβές για την υγεία των ζώων και να είναι τέτοιο, ώστε τα ζώα να μην μπορούν να τραυματιστούν. Είναι επιθυμητό να υπάρχουν αποχετευτικά στόμια σε τέτοιους θαλάμους. Πρέπει να προβλέπεται πρόσθετη προστασία για τον εξοπλισμό ή τις εγκαταστάσεις, ώστε να μην υφίστανται ζημιές από τα ζώα ή να προκαλούν τραυματισμό τους. Εφόσον υπάρχουν ακάλυπτοι χώροι άσκησης, θα πρέπει να λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα, ενδεχομένως, για να εμποδίζεται η είσοδος του κοινού και των ζώων.
- 1.2.3. Οι θάλαμοι, που προορίζονται για διαμονή των ζώων αγροκτήματος (βοοειδή, πρόβατα, κατσίκες, γουρούνια, άλογα, πουλερικά κ.λπ.), πρέπει τουλάχιστον να ανταποκρίνονται στα πρότυπα, που ορίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση «Για την προστασία των ζώων στις εκτροφές» και από τις εθνικές κτηνιατρικές αρχές και άλλες.
- 1.2.4. Οι περισσότεροι θάλαμοι, που προορίζονται για ζώα, είναι σχεδιασμένοι συνήθως για τη διαμονή των τρωκτικών ζώων. Συχνά αυτοί οι θάλαμοι μπορούν, επίσης, να χρησιμοποιούνται για τη διαμονή ειδών ζώων, που είναι μεγαλύτερα. Πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να μην συστεγάζονται είδη ζώων, που δεν ταιριάζουν μεταξύ τους.
- 1.2.5. Οι θάλαμοι, που διαμένουν ζώα, θα πρέπει να διαθέτουν μέσα για τη διεξαγωγή μικρών διαδικασιών και χειρισμών, όπου ενδείκνυται.

1.3. Εργαστήρια και θάλαμοι για γενικές και ειδικές διαδικασίες.

- 1.3.1. Στο κτίριο εκτροφής ή προμηθειών, θα πρέπει να διατίθενται εγκαταστάσεις κατάλληλες για την προετοιμασία αποστολής ζώων, που είναι έτοιμα προς αποστολή.
- 1.3.2. Όλα τα κτίρια θα πρέπει να διαθέτουν ένα μίνιμουμ εργαστηριακών εγκαταστάσεων για τη διεξαγωγή απλών διαγνωστικών εξετάσεων, εξετάσεων POST-MORTEM, και/ή τη συλλογή δειγμάτων για εργαστηριακές εξετάσεις πιο λεπτομερείς, που θα πραγματοποιούνται σε άλλους χώρους.
- 1.3.3. Θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα σχετικά με την υποδοχή των ζώων, ώστε αυτά, κατά την άφιξη τους, να μην θέτουν σε κίνδυνο τα ζώα, που ήδη υπάρχουν στην εγκατάσταση, π.χ. βάζοντάς τα σε καραντίνα. Θα πρέπει να διατίθενται γενικές και ειδικές αίθουσες για την περίπτωση, που δεν χρειάζεται να πραγματοποιούνται οι διαδικασίες ή οι έρευνες στην αίθουσα όπου διαμένουν τα ζώα.
- 1.3.4. Θα πρέπει να υπάρχουν κατάλληλοι τόποι για να επιτρέπεται άρρωστα ή πληγωμένα ζώα να διαμένουν ξεχωριστά.
- 1.3.5. Ενδεχομένως, θα πρέπει επίσης να διατίθεται μία ή περισσότερες αίθουσες εγχειρήσεων ξεχωριστές, εξοπλισμένες έτσι ώστε να επιτρέπουν την πραγματοποίηση των χειρουργικών διαδικασιών υπό άσηπτες συνθήκες. Θα πρέπει να διατίθενται χώροι, για να επιτρέπουν στα ζώα να αναρρώνουν μετά από μία εγχείριση εφόσον αυτό αποδεικνύεται αναγκαίο.

1.4. Χώροι υπηρεσίας.

- 1.4.1. Οι χώροι, που χρησιμοποιούνται για την αποθήκευση των τροφίμων, θα πρέπει να είναι δροσεροί, στεγνοί ασφαλείς από τα παράσιτα και τα έντομα και οι αίθουσες ύπνου θα πρέπει να είναι ξηρές και ασφαλείς από τα παράσιτα και τα έντομα. Άλλα υλικά, που θα μπορούν να προσβληθούν ή θα μπορούσαν να δημιουργήσουν κάποιο κίνδυνο, θα πρέπει να φυλάσσονται ξεχωριστά.
- 1.4.2. Θα πρέπει να διατίθενται αποθήκες για εναπόθεση καθαρών κλουβιών, οργάνων και άλλων εξοπλισμών.
- 1.4.3. Η αίθουσα καθαρισμού και πλυσίματος θα πρέπει να είναι αρκετά ευρύχωρη για να φιλοξενεί στις εγκαταστάσεις απολύμανσης και καθαρισμού του χρησιμοποιηθέντος εξοπλισμού. Η διαδικασία καθαρισμού θα πρέπει να είναι οργανωμένη έτσι, ώστε να διαχωρίζεται η ροή του ακάθαρτου και καθαρού υλικού για να αποφεύγεται κάθε μόλυνση του εξοπλισμού, που μόλις απολυμάνθηκε. Οι τοίχοι και το πάτωμα θα πρέπει να επικαλύπτονται με επένδυση κατάλληλης ανθεκτικότητας και το σύστημα εξαερισμού να έχει την απαιτούμενη ισχύ, για να απομακρύνει την πλεονάζουσα θερμότητα και υγρασία.
- 1.4.4. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την αποθήκευση με ικανοποιητικές συνθήκες υγιεινής και τη διάθεση των σφαγίων και των ζωικών υπολείμματων. Αν η επιτόπια αποτέφρωση δεν είναι δυνατή ή επιθυμητή, θα πρέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την ασφαλή διάθεση αυτών των υλικών, σύμφωνα με τους κανονισμούς και τις τοπικές διατάξεις. Θα πρέπει να λαμβάνονται ειδικές προφυλάξεις, για τα υψηλού βαθμού τοξικότητας και ραδιενεργά, υπολείμματα.
- 1.4.5. Ο σχεδιασμός και η κατασκευή ζωνών ελεύθερης κυκλοφορίας θα πρέπει να αντιστοιχούν στα πρότυπα κατασκευής των θαλάμων διαβίωσης. Οι διάδρομοι θα πρέπει να είναι αρκετά ευρύχωροι, για να επιτρέπουν την εύκολη διακίνηση του κινητού εξοπλισμού.

2. Περιβάλλον στους θαλάμους διαβίωσης και έλεγχός του

2.1. Εξαερισμός

- 2.1.1. Οι θάλαμοι διαβίωσης των ζώων θα πρέπει να διαθέτουν σύστημα εξαερισμού κατάλληλο για τις απαιτήσεις των ειδών των ζώων που διαμένουν. Ο στόχος του συστήματος εξαερισμού είναι να παρέχει καθαρό αέρα και να μειώνει τις οσμές, τα τοξικά αέρια, τη σκόνη και τους φορείς μόλυνσης κάθε είδους. Ένας άλλος στόχος είναι να συμβάλλει στην εξάλειψη της υπερβολικής θερμότητας και υγρασίας.
- 2.1.2. Ο αέρας στους θαλάμους διαβίωσης πρέπει να ανανεώνεται συχνά. Ένας ρυθμός εξαερισμού, 15-20 ανανεώσεις του αέρα την ώρα, είναι γενικά ικανοποιητικός. Ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν ο αριθμός των ζώων είναι μικρός, ρυθμός εξαερισμού από 8- 10 ανανεώσεις την ώρα μπορεί να είναι αρκετός και ένας μηχανικός εξαερισμός μπορεί να αποδειχθεί περιττός. Σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να απαιτείται μια πιο συχνή ανανέωση. Η επανακυκλοφορία του μη φιλτραρισμένου αέρα θα πρέπει οπωσδήποτε να αποφεύγεται. Πρέπει εν τούτοις να τονιστεί ότι, ακόμα και το πιο αποτελεσματικό σύστημα δεν μπορεί να αντισταθμίσει τις κακές πρακτικές καθαρισμού ή την αμέλεια.
- 2.1.3. Τα συστήματα εξαερισμού Θα πρέπει να σχεδιάζονται έτσι, ώστε να αποφεύγονται τα επικίνδυνα ρεύματα αέρος.
- 2.1.4. Θα πρέπει να απαγορεύεται το κάπνισμα στις αίθουσες, που βρίσκονται τα ζώα.

2.2. Θερμοκρασία

- 2.2.1. Ο πίνακας 1 δίνει τα όρια, στα οποία συνιστάται να διακυμαίνεται η θερμοκρασία. Θα πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι τα όρια αυτά αφορούν μόνο ενήλικα και φυσιολογικά ζώα. Τα νεογέννητα και τα νεαρά ζώα έχουν συχνά ανάγκη από μια πιο υψηλή θερμοκρασία. Για τη ρύθμιση της θερμοκρασίας θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ενδεχόμενες μεταβολές της κανονικής θερμοκρασίας των ζώων, που οφείλονται σε ιδιαίτερες φυσιολογικές συνθήκες και στις επιδράσεις των διαδικασιών.

2.2.2. Με κλιματικές συνθήκες, που επικρατούν στην Ευρώπη, μπορεί να είναι απαραίτητο να προβλεφθεί σύστημα εξαερισμού με δυνατότητες διοχέτευσης τόσο θερμού όσο και ψυχρού αέρα.

2.2.3. Στις εγκαταστάσεις πειραματισμού, η θερμοκρασία στους θαλάμους διαβίωσης των ζώων θα πρέπει να ελέγχεται ακριβώς.

Είναι γεγονός, ότι η θερμοκρασία περιβάλλοντος είναι ένας φυσικός παράγοντας, που επιδρά σημαντικά στο μεταβολισμό όλων των ζώων.

2.3. Υγρασία

Οι οριακές διακυμάνσεις της σχετικής υγρασίας (HR) έχουν δυσμενή επίδραση στην υγεία και την ευεξία των ζώων. Κατά συνέπεια το επίπεδο της σχετικής υγρασίας στους θαλάμους διαβίωσης πρέπει να είναι κατάλληλο, για τα είδη των ζώων που διαμένουν και να διατηρείται κανονικά γύρω στο 55% 10%. Τιμές κατώτερες του 40% ή ανώτερες του 70% θα πρέπει να αποφεύγονται για παρατεταμένες περιόδους.

2.4. Φωτισμός

Στους θαλάμους, που έχουν έλλειψη παραθύρων, είναι απαραίτητο να εξασφαλίζεται ελεγχόμενος τεχνητός φωτισμός για να ικανοποιεί συγχρόνως τις βιολογικές απαιτήσεις των ζώων και να παρέχει ικανοποιητικό περιβάλλον εργασίας. Είναι επίσης απαραίτητο να ασκείται έλεγχος της έντασης του φωτός και του κύκλου φως-σκοτάδι. Όταν εκτρέφονται ζώα albinos, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η ευαισθησία τους στο φως (βλ. επίσης 2.6.).

2.5. Θόρυβος

Ο θόρυβος μπορεί να είναι σημαντικός παράγοντας διαταραχών στους χώρους που προορίζονται τα ζώα. Οι θάλαμοι διαμονής και οι αίθουσες διαδικασίας θα πρέπει να είναι μονωμένες από τους ήχους υψηλής έντασης στο φάσμα των ακουόμενων ήχων και των ήχων με υψηλή συχνότητα, για να αποφεύγονται οι διαταραχές συμπεριφοράς και της φυσιολογίας των ζώων. Ξαφνικοί θόρυβοι μπορεί να προκαλέσουν σημαντικές μεταβολές των οργανικών λειτουργιών όμως, αφού ορισμένοι θόρυβοι είναι συχνά αναπόφευκτοι, μπορεί να είναι σκόπιμο σε ορισμένες περιστάσεις να ακούγεται στους θαλάμους διαβίωσης και στις αίθουσες πειραματισμού, ένας συνεχής ήχος μέτριας εντάσεως όπως π.χ. απαλή μουσική.

2.6. Σύστημα συναγερμού

Μια εγκατάσταση, που στεγάζει ένα μεγάλο αριθμό ζώων, είναι ευπρόσβλητη. Συνιστάται συνεπώς να προστατεύονται σωστά οι εγκαταστάσεις με συστήματα, που προορίζονται για να εντοπίζουν τις εστίες πυρός και την είσοδο μη αρμόδιων προσώπων. Οι τεχνικές ελλείψεις ή οι βλάβες του συστήματος εξαερισμού αποτελούν έναν άλλο κίνδυνο, που μπορεί να επιφέρει διαταραχές και ακόμη και τον θάνατο των ζώων από ασφυξία ή υπερβολική ζέστη ή, στις λιγότερες σοβαρές περιπτώσεις, να έχει τόσο αρνητικές επιπτώσεις σε κάποια διαδικασία, ώστε αυτή να αποτύχει και να χρειάζεται η επανάληψή της. Θα πρέπει, λοιπόν, να εγκαθίστανται κατάλληλες συσκευές παρακολούθησης των εγκαταστάσεων, θέρμανσης και εξοπλισμού για να επιτρέψει στο προσωπικό να παρακολουθεί γενικά τη λειτουργία των συστημάτων αυτών. Εάν είναι ανάγκη, καλό θα ήταν να εγκατασταθεί ένα βοηθητικό σύστημα παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος για να εξασφαλίσουμε τη λειτουργία των συσκευών, που εξασφαλίζουν την επιβίωση των ζώων και το φωτισμό σε περίπτωση βλάβης ή σε περίπτωση διακοπής παροχής του ηλεκτρικού ρεύματος. Σαφείς οδηγίες σχετικά με τα μέτρα, που θα πρέπει να ληφθούν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, θα πρέπει να είναι αναρτημένες σε περίοπτη θέση.

Συνιστάται η πρόβλεψη εγκατάστασης συστήματος συναγερμού στα ενυδρεία σε περίπτωση βλαβών του μηχανισμού παροχής ύδατος. Θα πρέπει να προβλέπεται, ώστε η λειτουργία του συστήματος συναγερμού να διαταράσσει όσο το δυνατόν λιγότερο τα ζώα.

3. Φροντίδες

3.1. Υγεία

3.1.1. Το πρόσωπο, που είναι υπεύθυνο για τις εγγκαταστάσεις θα πρέπει να εξασφαλίζει την τακτική επιθεώρηση των ζώων και τον έλεγχο των συνθηκών διαβίωσης και της φροντίδας τους από κτηνίατρο ή άλλο αρμόδιο πρόσωπο.

3.1.2. Ως προς το δυνατό κίνδυνο που αποτελούν για τα ζώα, η υγεία και υγιεινή του προσωπικού θα πρέπει να αποτελεί το αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής.

3.2. Σύλληψη.

Τα άγρια ζώα ή τα προερχόμενα από περιπλανώμενα ζώα θα πρέπει να συλλαμβάνονται μόνο με μη βάνουσες μεθόδους και από πεπειραμένο πρόσωπο που έχουν γνώση των συνθηκών και των οικιστικών των ζώων που πρέπει να συλληφθούν. Εάν πρέπει να χρησιμοποιηθεί στην πράξη σύλληψης αναισθητικό ή ένα οποιοδήποτε φάρμακο, αυτό πρέπει να χορηγείται από κτηνίατρο ή άλλο αρμόδιο πρόσωπο. Κάθε ζώο που είναι σοβαρά πληγωμένο θα πρέπει να μεταφέρεται το συντομότερο δυνατό σε κτηνίατρο με σκοπό να θεραπευθεί. Αν κατά τη γνώμη του κτηνιάτρου, το ζώο θα εξακολουθήσει να ζει υποφέροντας, θα πρέπει αμέσως να θανατώνεται με μη βάνουση μέθοδο. Ελλείψει κτηνιάτρου, κάθε ζώο που είναι σοβαρά πληγωμένο θα πρέπει να θανατώνεται αμέσως με μη βάνουση μέθοδο.

3.3. Συνθήκες συσκευασίας και μεταφοράς.

Κάθε μεταφορά αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, μια οδυνηρή δοκιμασία για τα ζώα που θα πρέπει να απαλύνεται όσο το δυνατόν. Τα ζώα θα πρέπει να βρίσκονται σε καλή υγιεινή κατάσταση για να μπορούν να μεταφερθούν και ο αποστολέας έχει καθήκον να ελέγχει αυτό. Ασθενή ζώα ή σε κακή κατάσταση δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να μεταφέρονται, εκτός αν συντρέχουν λόγοι θεραπείας ή διάγνωσης. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται για τα θηλυκά ζώα που βρίσκονται σε κατάσταση προχωρημένης εγκυμοσύνης. Θηλυκά ζώα, που υπάρχει κίνδυνος να γεννήσουν κατά τη διαδρομή ή εκείνα που έχουν γεννήσει κατά τις προηγούμενες 48 ώρες, καθώς και το νεογνό τους, δεν πρέπει να μεταφέρονται. Ο αποστολέας και μεταφορέας θα πρέπει να παίρνουν όλες τις αναγκαίες προφυλάξεις κατά τη συσκευασία, τη φόρτωση και τη μεταφορά προκειμένου να αποφεύγονται οι άσκοπες ταλαιπωρίες λόγω ανεπαρκούς εξαερισμού, έκθεση σε οριακές θερμοκρασίες, έλλειψη τροφής και νερού, μεγάλων καθυστερήσεων κ.λπ. Ο παραλήπτης πρέπει να είναι σωστά ενημερωμένος για τις λεπτομέρειες της μεταφοράς και τα χαρακτηριστικά των συνοδευτικών εγγράφων μεταφοράς ώστε να εξασφαλίζεται μια ταχεία διεκπεραίωση και παράδοση στον τόπο προορισμού. Ακόμα και στην περίπτωση κρατών που δεν είναι Μέλη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των ζώων κατά τις διεθνείς μεταφορές, συνιστάται η αυστηρή τήρηση των διατάξεων της Σύμβασης αυτής. Συνιστάται επίσης η αυστηρή τήρηση των εθνικών νόμων και διατάξεων καθώς και των διατάξεων περί ζώντων ζώων της Διεθνούς Ένωσης Αερομεταφορών και της Ένωσης για την αερομεταφορά των ζώων (ANIMAL AIR TRANSPORT ASSOCIATION).

3.4. Παραλαβή και αποσυσκευασία

Τα δέματα συσκευασίας που περιέχουν ζώα πρέπει να παραλαμβάνονται και να αποσυσκευάζονται χωρίς περιττή καθυστέρηση. Μετά τον έλεγχο τα ζώα πρέπει να μεταφέρονται σε κατάλληλα κλουβιά, ή κελιά, όπου θα τους δοθεί η κατάλληλη τροφή και νερό. Τα ζώα που είναι ασθενή ή βρίσκονται σε κακή φυσική κατάσταση θα πρέπει να τίθενται υπό παρακολούθηση και να κρατούνται χωριστά από τα άλλα ζώα. Πρέπει να εξετάζονται το συντομότερο δυνατό από κτηνίατρο ή άλλο αρμόδιο πρόσωπο και να υποβάλλονται σε θεραπεία ανάλογα με την περίπτωση. Τα ζώα που δεν έχουν καμιά ελπίδα θεραπείας πρέπει να θανατώνονται αμέσως με μια ανθρωπιστική μέθοδο. Τέλος, όλα τα παραλαμβανόμενα ζώα πρέπει να εγγράφονται σε μητρώα και να σημαίνονται, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 16, 17 και 224 της Σύμβασης. Τα κιβώτια που χρησιμοποιήθηκαν για την μεταφορά πρέπει να καταστρέφονται αμέσως σε περίπτωση που δεν διατίθενται εγγκαταστάσεις απολύμανσης.

3.5. Καραντίνα, Απομόνωση και Εγκλιματισμός

3.5.1. Η καραντίνα έχει τους εξής σκοπούς:

- α) την προστασία των άλλων ζώων της εγκατάστασης
- β) την προστασία των ανθρώπων από τις ζωνοδότες και
- γ) την εφαρμογή μιας ορθής επιστημονικής πρακτικής.

Τα ζώα που εισέρχονται σε μια εγκατάσταση συνιστάται να τίθενται σε καραντίνα εκτός αν η υγιεινή τους κατάσταση είναι ικανοποιητική. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως π.χ. η λύσσα, το διάστημά της μπορεί να καθορίζεται από την εθνική νομοθεσία του κάθε Μέρους. Σε άλλες περιπτώσεις κυμαίνεται και θα πρέπει να προσδιορίζεται ανάλογα με τις συνθήκες από ένα αρμόδιο πρόσωπο, συνήθως τον κτηνίατρο της εγκατάστασης (βλέπε επίσης πίνακα 2). Τα ζώα θα μπορούν να χρησιμοποιούνται για διάφορες διαδικασίες (PROCEDURES), κατά την περίοδο που είναι σε καραντίνα, με την προϋπόθεση ότι έχουν προσαρμοστεί στο νέο τους περιβάλλον και όπου δεν αποτελούν ιδιαίτερο κίνδυνο για άλλα ζώα για τον άνθρωπο.

3.5.2. Συνιστάται η πρόβλεψη χώρων για την απομόνωση των ζώων που παρουσιάζουν ενδείξεις ή υποψίες κακής υγείας και που θα μπορεί να αποτελούν κίνδυνο για τον άνθρωπο ή για τα άλλα ζώα.

3.5.3. Ακόμα και αν έχει διαπιστωθεί ότι η υγεία των ζώων είναι καλή, η μεσολάβηση μιας περιόδου εγκλιματισμού προτού χρησιμοποιηθούν για κάποιο σινοπό αποτελεί μια καλή ζωοτεχνική πρακτική. Το διάστημα που απαιτείται εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως η ταλαιπωρία (STRESS στην οποία υποβάλλεται το ζώο που και αυτή αποτελεί συνάρτηση πολλών παραγόντων όπως η διάρκεια της μεταφοράς και η ηλικία του ζώου. Η διάρκεια της περιόδου αυτής θα αποφασίζεται από ένα αρμόδιο πρόσωπο.

3.6. Τοποθέτηση σε κλουβιά.

3.6.1. Μπορούμε να διακρίνουμε γενικά δύο συστήματα στέγασης των ζώων. Πρόκειται αρχικά για το σύστημα που συναντάται στις εγκαταστάσεις εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού στο βιοϊατρικό τομέα, το οποίο είναι σχεδιασμένο να στεγάσει ζώα όπως τρωκτικά, κουνέλια, σαρκιοφάγα, πτηνά, πρωτεύοντα θηλαστικά (πίθηκοι), καμιά φορά μηρυκαστικά επίσης χοίρους και άλογα. Κατευθυντήριες οδηγίες που προτείνονται για τα κλουβιά, τα κελιά, για τους χώρους περιπάτου και τα διαμερίσματα των σταύλων, κατάλληλα για τις εν λόγω εγκαταστάσεις αναγράφονται στους πίνακες 3 έως 13. Συμπληρωματικές κατευθύνσεις για την ελάχιστη επιφάνεια του δαπέδου των κλουβιών αναγράφονται στα διαγράμματα 1 έως 7. Επί πλέον αντίστοιχες κατευθυντήριες οδηγίες για την εκτίμηση του κατάλληλου αριθμού ζώων ανά κλουβί αναγράφονται στα διαγράμματα 8 έως 12. Πρόκειται, κατά δεύτερο λόγο για σύστημα που συχνά συναντάται στις εγκαταστάσεις που πραγματοποιούν διαδικασίες μόνο σε ζώα του αγροκτήματος ή ανάλογου μεγέθους. Οι συνθήκες διαβίωσης των ζώων στις εγκαταστάσεις αυτές θα πρέπει να είναι τουλάχιστον αυτές που προβλέπονται από τους τρέχοντες κτηνιατρικούς κανόνες.

3.6.2. Τα κλουβιά και τα κελιά δεν θα πρέπει να κατασκευασθούν με υλικά ίσως επικίνδυνα για την υγεία των ζώων. Θα πρέπει να είναι σχεδιασμένα κατά τρόπο ώστε να παρεμποδίζουν τον τραυματισμό των ζώων και εφόσον δεν απορρίπτονται μετά τη χρήση τους, να έχουν κατασκευαστεί από ανθεκτικό υλικό προσαρμοσμένο στις τεχνικές καθαρισμού και απολύμανσης. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα δάπεδα των κλουβιών και των κελιών τα οποία θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες του είδους, της ηλικίας των ζώων και να διευκολύνουν την απομάκρυνση των περιττωμάτων.

3.6.3. Τα κελιά θα πρέπει να κατασκευάζονται για να εξασφαλίζουν την άνετη διαβίωση των ειδών. Θα πρέπει να επιτρέπουν την ικανοποίηση ορισμένων συνθηκών (δυνατότητα αναρρίχησης, απομόνωσης ή προσωρινού καταφυγίου). Θα πρέπει επίσης να επιτρέπουν τον αποτελεσματικό καθαρισμό και να αποφεύγεται η επαφή με άλλα ζώα.

3.7. Διατροφή

3.7.1. Κατά τη διαλογή, την παραγωγή και την παρασκευή των τροφών θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα προφύλαξης ώστε να αποφεύγεται οποιαδήποτε χημική, φυσική και μικροβιολογική

μόλυνση. Θα πρέπει να συσκευάζονται σε στεγανούς κλειστούς σάκους που θα φέρουν την ένδειξη της ημερομηνίας παρασκευής, όποτε είναι απαραίτητο. Η συσκευασία, η μεταφορά και η αποθήκευση, θα πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να αποφεύγεται η μόλυνση, η υποβάθμιση της θρεπτικής τους αξίας ή η καταστροφή. Οι χώροι αποθήκευσης πρέπει να είναι δροσεροί, σκοτεινοί χωρίς καθόλου υγρασία προφυλαγμένη από έντομα και παράσιτα. Οι τροφές που μπορεί να αλλοιώνονται, όπως οι χλωρές ζωοτροφές, τα λαχανικά, τα φρούτα, το κρέας, το ψάρι κ.λ.π.. Θα πρέπει να διατηρούνται σε κρύους θαλάμους, σε ψυγεία ή καταψύκτες. Όλα τα δοχεία τροφής των ορνίθων, όλες οι ποτίστρες ή άλλα σκεύη για την τροφή των ζώων θα πρέπει να πλένονται και κατ' ανάγκη να αποστειρώνονται τακτικά. Εάν χρησιμοποιούνται υγρές τροφές ή εάν οι τροφές μολύνονται εύκολα από το νερό, τα ούρα κ.λ.π. καθίσταται αναγκαίος ο καθημερινός καθαρισμός.

3.7.2. Ο τρόπος διανομής των τροφών ποικίλλει ανάλογα με το είδος, αλλά πρέπει να είναι τέτοιος που να επιτρέπει την ικανοποίηση των φυσιολογικών αναγκών του ζώου. Θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε κάθε ζώο να έχει δυνατότητα πρόσβασης στις τροφές.

3.8. Νερό

3.8.1. Όλα τα ζώα πρέπει να έχουν μονίμως στη διάθεσή τους καθαρό πόσιμο νερό. Κατά τη διάρκεια της μεταφοράς είναι δυνατό να παρέχεται νερό ως μέρος υγρής διαίτας. Το νερό ωστόσο αποτελεί φορέα μικροοργανισμών και γι' αυτόν το λόγο πρέπει η παροχή του να γίνεται έτσι ώστε να ελαχιστοποιούνται οι σχετικοί κίνδυνοι. Δύο είναι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται συνήθως, οι φιάλες και τα αυτόματα συστήματα ποτίσματος των ζώων.

3.8.2. Για μικρά ζώα όπως είναι τα κουνέλια και τα τρωκτικά συχνά χρησιμοποιούνται οι φιάλες. Όταν χρησιμοποιούνται φιάλες θα πρέπει να φτιάχνονται από διαφανές υλικό το οποίο θα επιτρέπει την παρατήρηση του περιεχομένου. Το στόμιο της φιάλης πρέπει να είναι αρκετά ευρύ για τη διευκόλυνση και αποτελεσματικότητα του καθαρισμού και εάν το θήλαστρο είναι πλαστικό να μη φθίρεται από το χημικό καθαρισμό. Τα μεταλλικά καλύμματα του στομίου των φιαλών, τα πάματα και οι σωλήνες θα πρέπει επίσης να μπορούν να αποστειρώνονται και να πλένονται εύκολα. Όλες οι φιάλες και τα εξαρτήματα πρέπει να αποσυναρμολογούνται, να καθαρίζονται και να αποστειρώνονται σε κανονικά και κατάλληλα διαστήματα. Θα ήταν προτιμότερο να αντικαθίστανται οι φιάλες με καθαρές που έχουν αποστειρωθεί από το να επαναπληρούνται στους θαλάμους που στεγάζονται τα ζώα.

3.8.3. Τα αυτόματα συστήματα παροχής νερού θα πρέπει να ελέγχονται τακτικά, να συντηρούνται και να εκπλύνονται τακτικά ώστε να αποφεύγονται τα ατυχήματα και η διασπορά των μολύνσεων. Εάν χρησιμοποιούνται κλουβιά με στερεό πάτωμα θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος πλημμυρίσματος. Συνιστάται επίσης ο τακτικός βακτηριολογικός έλεγχος του συστήματος για να ελέγχεται η ποιότητα του νερού.

3.8.4. Το νερό που προέρχεται από το δημόσιο δίκτυο περιέχει ορισμένους οργανισμούς που θεωρούνται γενικά αβλαβείς εκτός εάν έχουμε να κάνουμε με ζώα και καθορισμένη μικροβιολογική ευαισθησία. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, το νερό πρέπει να αποτελεί αντικείμενο επεξεργασίας. Το νερό του δημόσιου δικτύου τροφοδοσίας γενικά είναι χλωριωμένο και έτσι περιορίζεται η ανάπτυξη μικροοργανισμών. Αυτή η χλωρίωση δεν επαρκεί πάντα για τον περιορισμό της ανάπτυξης ορισμένων δυνητικά παθογόνων οργανισμών όπως π.χ. της ψευδομονάδος. Συμπληρωματικό μέτρο προφύλαξης μπορεί να αποτελέσει η αύξηση του ποσοστού χλωρίου στο νερό ή η προσθήκη οξέος ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα.

3.8.5. Τα ψάρια, αμφίβια και ερπετά παρουσιάζουν ανοχή έναντι της οξύτητας του χλωρίου και των άλλων χημικών προϊόντων, η οποία κυμαίνεται ευρέως από είδος σε είδος. Για αυτόν το λόγο θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε να προσαρμόζεται η παροχή νερού στα ενυδρεία και τις δεξαμενές, στις ανάγκες και τα όρια ανοχής των εκάστοτε ειδών.

3.9. Στρωμένες

3.9.1. Οι στρωμένες πρέπει να είναι στεγνές, απορροφητικές, δίχως σκόνη, μη τοξικές απαλλαγμένες από κάθε παράγοντα μόλυνσης ή παράσιτα ή από οποιαδήποτε άλλη μορφή μόλυνσης. Ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να λαμβάνεται ώστε να αποφεύγεται η χρήση πριονιδιών ή

υλικού στρωμνής παραγόμενου από ξύλο χημικά επεξεργαζόμενου. Μπορούμε επίσης να χρησιμοποιήσουμε ορισμένα παραπροϊόντα ή βιομηχανικά απορρίμματα (όπως τα τεμαχισμένα χαρτιά).

3.10. Άσκηση και επαφή με τα ζώα

3.10.1. Συνιστάται η αξιοποίηση κάθε ευκαιρίας για την άσκηση των ζώων.

3.10.2. Η απόδοση ενός ζώου κατά τη διάρκεια μιας διαδικασίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό στην εμπιστοσύνη του στον άνθρωπο, ένα στοιχείο που πρέπει να καλλιεργηθεί. Τα άγρια ζώα ή τα αδέσποτα δεν πρόκειται να γίνουν ποτέ ιδεώδη πειραματόζωα. Υπάρχει διαφορά για τα εξημερωμένα ζώα, που έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει έχοντας επαφή με τον άνθρωπο. Όταν δημιουργηθεί εμπιστοσύνη θα πρέπει οπωσδήποτε να διατηρηθεί. Συνιστάται λοιπόν η διατήρηση τακτικής επαφής ώστε να εξοικειώνονται τα ζώα με την παρουσία και δραστηριότητα του ανθρώπου. Όπου θεωρείται απαραίτητο θα πρέπει να διατίθεται κάποιος χρόνος για να απευθύνονται οι άνθρωποι στα ζώα, για την περιποίηση και τον καθαρισμό τους. Το προσωπικό οφείλει να επιδειξει συμπάθεια, μελιχλιότητα σταθερή συμπεριφορά κατά την επαφή του με τα ζώα.

3.11. Καθαρισμός

3.11.1. Το επίπεδο μιας εγκατάστασης προορισμένης για τα ζώα εξαρτάται σημαντικά από την εφαρμογή των μέτρων υγιεινής. Θα πρέπει να δίδονται σαφείς οδηγίες για την ανανέωση της στρωμνής στα κλουβιά και στα κελιά.

3.11.2. Θα πρέπει να καταρτιστεί πρόγραμμα με κατάλληλους κανόνες για τον καθαρισμό, πλύση και απολύμανση και εάν είναι αναγκαία για την αποστείρωση των κλουβιών και εξαρτημάτων, των φιαλών και του υπόλοιπου υλικού. Θα πρέπει επίσης να τηρείται αυστηρά καθαριότητα και τάξη στους θαλάμους διαβίωσης των ζώων και στους χώρους πλύσης και αποθήκευσης.

3.11.3. Θα πρέπει να γίνεται τακτικά καθαρισμός και αντικατάσταση ενδεχομένως των υλικών, που καλύπτουν το δάπεδο των κλουβιών, των κελιών και των χώρων περιπάτου για να αποφεύγεται η δημιουργία από αυτά μόλυνσης και προσβολής από παράσιτα.

3.12. Θανάτωση με μη βάνουσο τρόπο

3.12.1. Όλοι οι μη βάνουσοι τρόποι θανάτωσης ζώων απαιτούν γνώσεις, που μπορούν να αποκτηθούν μονάχα με την κατάλληλη εκπαίδευση.

3.12.2. Ένα ζώο, που βρίσκεται σε βαθιά αναισθησία, μπορεί να υποστεί αφαιμάξη όμως δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται χωρίς προηγούμενη αναισθησία, φάρμακα που παραλύουν τους μύες προ της απώλειας συνειδήσεως, φάρμακα με φαρμακολογική δράση ανάλογη εκείνης του κουραρίου καθώς και η θανάτωση με ηλεκτρικό ρεύμα το οποίο όμως δεν περνά από τον εγκέφαλο. Η διάθεση των λειψάνων δεν επιτρέπεται πριν διαπιστωθεί η εμφάνιση της νεκρικής ακαμψίας.

(Ακολουθούν πίνακες και διαγράμματα που αναφέρονται στο Παράρτημα Α')

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Στατιστικοί Πίνακες και Επεξηγηματικές σημειώσεις για τη συμπλήρωσή τους σε εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 27 και 28 της Σύμβασης

Εισαγωγή

Σύμφωνα με τα άρθρα 27 και 28 της Σύμβασης, κάθε Μέρος συγκεντρώνει στατιστικά στοιχεία που έχουν σχέση με διάφορες φάσεις των διαδικασιών που προβλέπονται από τη Σύμβαση και κοινοποιεί αυτά τα στοιχεία στο Γενικό Γραμματέα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που τα δημοσιεύει.

Κάθε Μέρος μπορεί να επιλέγει τη μέθοδο που θα χρησιμοποιηθεί για τη συγκέντρωση των στοιχείων και φυσικά μπορεί να συγκεντρώσει συμπληρωματικά στατιστικά στοιχεία για τις εθνικές ανάγκες. Για διευκόλυνση του Γενικού Γραμματέα πρέπει τα στοιχεία που του κοινοποιούνται να είναι συγκρίσιμα και να αντιστοιχούν στους συνημμένους πίνακες. Τα στοιχεία συγκεντρώνονται κάθε ημερολογιακό έτος.

Γενικά

Τα ζώα που καταμετρώνται είναι αυτά που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν κατά τρόπο που μπορεί να τους προκαλέσει μόνιμες βλάβες, πόνους, ταλαιπωρίες ή αγωνία (βλέπε άρθρο 1.2.γ της Σύμβασης). Η καταμέτρηση γίνεται όταν τα ζώα χρησιμοποιούν σε μια διαδικασία. Κάθε ζώο καταμετράται μια φορά σε έναν πίνακα. Τα ζώα που δεν υποβάλλονται σε διαδικασίες του τύπου που ορίζεται στο άρθρο 1.2.γ., δεν καταμετρώνται στη συγκέντρωση των στατιστικών στοιχείων σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση.

Λόγω της φύσης της βιολογικής έρευνας είναι αναπόφευκτο ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου είναι δύσκολο να καθοριστεί σε ποιά στήλη του πίνακα πρέπει να ενταχθεί ένα ζώο που έχει χρησιμοποιηθεί σε μια διαδικασία. Δεν υπάρχει σωστός ή λανθασμένος τρόπος επίλυσης του προβλήματος είναι ένα θέμα προσωπικής επιλογής. Με επιφύλαξη των οδηγιών που μπορούν να δώσουν οι αρμόδιες αρχές, είναι στην αρμοδιότητα του επιστήμονα να καθορίσει σε ποιά στήλη πρέπει να αναγραφεί το κάθε ζώο.

Είναι εν τούτοις, βασικό να προσεχθεί το ότι κανένα ζώο δεν πρέπει να καταμετράται δύο φορές στον ίδιο πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 :Αριθμός και είδη ζώων που χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες

Σε αυτόν τον πίνακα, ο συνολικός αριθμός των ζώων που χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες αναφέρεται κατανεμημένος ανά τύπους ή κατηγορίες ζώων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Αριθμός ζώων που χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες για επιλεγμένους σκοπούς

Αυτός ο πίνακας έχει σαν στόχο να δείξει τον αριθμό των ζώων που χρησιμοποιούνται στους ακόλουθους κύριους τομείς: βασική έρευνα, ανάπτυξη νέων προϊόντων, τεστ μη βλάβης, διαγνώσεις ασθενειών, εκπαιδευση και επιμόρφωση.

Στη στήλη 1 η λέξη «ιατρικές» περιλαμβάνει και την κτηνιατρική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Αριθμός ζώων που χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες για επιλεγμένους σκοπούς για την προστασία των ανθρώπων, των ζώων και του περιβάλλοντός τους μέσω των τοξικολογικών τεστ και τεστ μη βλάβης

Αυτός ο πίνακας έχει σαν στόχο να δώσει μια πιο λεπτομερή παρουσίαση των διαδικασιών που πραγματοποιούνται για τη γενική προστασία των ανθρώπων, των ζώων και του περιβάλλοντος εκτός από ιατρικούς σκοπούς. Η στήλη 6 περιλαμβάνει τις βλαβερές ακτινοβολίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Αριθμός ζώων που χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες που αφορούν ασθένειες ή πόνους

Αυτός ο πίνακας έχει σαν στόχο να καθορίσει τον αριθμό των ζώων, που χρησιμοποιούνται για ιατρικούς σκοπούς συμπεριλαμβανομένης και της κτηνιατρικής, αναφερόμενου ειδικότερα σε τρεις τομείς ανθρώπινων ασθενειών που απασχολούν κυρίως την κοινή γνώμη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Αριθμός ζώων που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες που απαιτούνται από τη νομοθεσία

Η στήλη «ενδιαφερόμενο Μέρος μόνο συμπληρώνεται μόνο αν η διαδικασία απαιτείται από τη νομοθεσία του Μέρους όπου γίνεται η διαδικασία, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών υποχρεώσεων στις οποίες υπόκειται αυτό το Μέρος (για παράδειγμα σαν Μέρος της Σύμβασης για την εκπόνηση μιας Ευρωπαϊκής Φαρμακοποιίας και σαν Κράτος Μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων).

Η στήλη «άλλα Μέρη μόνο» συμπληρώνεται μόνο αν η διαδικασία προορίζεται για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις άλλων χωρών εκτός του Μέρους, συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών απαιτήσεων και των απαιτήσεων των συμβάσεων στις οποίες δεν συμμετέχει.

Η στήλη «οι δύο» χρησιμοποιείται όταν η διαδικασία προορίζεται για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και των δύο ομάδων: σ' αυτή την περίπτωση, δεν αναγράφεται τίποτα στις άλλες δύο στήλες.

Άρθρο δεύτερο

Με αποφάσεις του Υπουργού Γεωργίας, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ρυθμίζεται κάθε λεπτομέρεια εφαρμογής των διατάξεων της κυρούμενης Σύμβασης.

Άρθρο τρίτο

1. Οι παραβάτες των διατάξεων των άρθρων 5 και 6 της Σύμβασης, που κυρώνεται με τον παρόντα νόμο τιμωρούνται με τις προβλεπόμενες από την παράγραφο 2 του άρθρου 8 του ν.1197/1981 (ΦΕΚ 240 Α') ποινές.
2. Τα προβλεπόμενα από την παράγραφο 2 του άρθρου 8 του ν.1197/1981 πρόστιμα αναπροσαρμόζονται από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου από 10.000 έως 100.000 δραχμές.

Άρθρο τέταρτο

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.